

جمهوری اسلامی ایران

کمیته تخصصی کارگروه ملی سازگاری باکم آبی

مصوبات بیت و مکین جلسه کمیته تخصصی ذیل کارگروه ملی سازگاری باکم آبی

تاریخ جلسه: سه شنبه ۹۷/۰۹/۲۰ مکان: سالن جلسات وزارت نیرو - زمان جلسه: ۱۹-۱۶ شرکت

کنندگان:

شرکت کنندگان:

اعضای کمیته تخصصی	عدل، سروش، ضیائیان
نمایندگان / همراهان اعضا	مسجدی، سبزی، صفایی (سازمان برنامه و بودجه کشور) - مغانلو (وزارت کشور) - محمدزاده، مردان (وزارت صمت) - سرافرازی، زارع، علائی، جانباز (وزارت جهاد کشاورزی) - بهلولوند (ریاست جمهوری) - نظری و سهرابی (شرکت احیای آب کویر) - میرنظامی (دانشگاه صنعتی شریف) - حاج رسولیها، دهکردی، مصطفوی، همتی، مهاجری، رضاپور (شرکت مدیریت منابع آب ایران) - طاهری، ترابی، میبیدی، آردم، حب وطن، نجاتی، زهرایی و ابراهیم زاده، (وزارت نیرو)

دستور جلسه:

۱. ارائه گزارش عملکرد وزارت نیرو در خصوص قانون تعیین تکلیف چاههای آب فاقد پروانه بهره برداری و انسداد چاههای غیرمجاز (جلسه دوم)
۲. ارائه برخی تجربیات در زمینه مدیریت مشارکتی منابع آب زیرزمینی

خلاصه مذاکرات:

در ابتدای جلسه جناب آقای دکتر عدل ضمن قرائت دستور کار جلسه فرمودند باتوجه به عدم حضور بعضی از اعضا در جلسه قبل، آقای مصطفوی خیلی کوتاه، خلاصه‌ای از گزارش جلسه قبل را ارائه دهند و سپس خانم دکتر زهرایی و آقای دکتر میرنظامی، گزارشات خود را به ترتیب در خصوص جمع‌بندی تجربیات بین المللی در ارتباط با منابع آب زیرزمینی و حفاظت از منابع آب زیرزمینی و مدیریت مشارکتی را ارائه نمایند. پس از ارائه گزارشات فوق الذکر و بحث و تبادل نظر پیرامون گزارشات ارائه شده، حاضرین محترم در جلسه، نظرات خود را بیان فرمودند که اهم آنها به شرح زیر می‌باشد:

دکتر سروش: ضمن تشکر از ارائه دهندگان گزارشات، فرمودند موضوع جلسه در صدر اولویت‌های نظام است و مسائل و مشکلاتی که در گزارشات ارائه شد جزء چالش‌های حکومتی است و برای اینکه بتوانیم از این مطالعات به نتیجه مطلوب و عملی برسیم باید فاصله‌ها را کم کنیم. همه چیز دست به دست هم داده که آب بیشتری مصرف کنیم. روند ۴۰ سال گذشته نشان داده که به سمت توسعه کشاورزی رفتیم و علت آن نبود شغل بوده است. ما به دو محور نیاز داریم: ۱- مشارکت ۲- جامع نگری

مهندس زارع: ایشان نیز ضمن تشکر از گزارشات خوب ارائه شده فرمودند غیر از مطالعات خارجی، موارد داخلی

جمهوری اسلامی ایران

کمیته تخصصی کارگروه ملی سازگاری با کم آبی

خوبی هم داریم که موفق بودند. بحث اول ما مسائل اجتماعی و اقتصادی است و مسائل فنی در مرحله بعد است، باید از دستاوردهای خوبی که در زمینه قنات داشته‌ایم، استفاده کنیم و تا زمانی که صرفاً از دیدگاه فنی به موضوع نگاه کنیم مشکل حل نمی‌شود (بدون توجه به مسائل اجتماعی و اقتصادی) و هر دشت هم علاج بخشی خاص خود را نیاز دارند.

مهندس سرافرازی: مشکلات چاه‌های غیرمجاز طی مدت طولانی بوجود آمده و نباید انتظار داشت که در کوتاه‌مدت مشکل برطرف شود. اگر از برداشت آب توسط چاه‌های غیرمجاز جلوگیری نشود بر آب قابل برنامه‌ریزی تأثیر می‌گذارد. باتوجه به اعلام حدود ۳۲۰ هزار حلقه چاه غیرمجاز و برداشت حدود ۷ میلیارد مترمکعب، به نظر می‌رسد برداشت غیرمجاز بیش از حجم اعلام شده باشد، سوال این است که از ۶۳۰۰۰ حلقه چاه غیرمجاز که تاکنون مسدود شده‌اند چه تعداد دوباره حفر شده‌اند؟ در جلسه قبل درخواست داشتیم که مبنای آب قابل برنامه‌ریزی توسط وزارت نیرو اعلام شود.

دکتر عدل: هدف تشکیل کارگروه ملی سازگاری با کم آبی، ایجاد یک هم‌گرایی بین دستگاه‌های مرتبط است. سؤال مشخص ما این بود که عملکرد وزارت نیرو در خصوص قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری دقیقاً چه بوده است؟ از ۱۰۳ هزار حلقه چاه فقط ۲۶۰۰ حلقه چاه تعیین تکلیف شده‌اند، یعنی حدود ۲/۵ درصد. معیشت قشر زیادی از مردم به چاه‌های غیرمجاز گره خورده است و آیا می‌توان از ظرفیت این قانون برای حل مشکل کمک بگیریم؟ نظرات وزارت نیرو و شرکت‌های تابعه این است که ما به زور نمی‌توانیم چاه‌های غیرمجاز را ببندیم، پس ما باید به سمت و سویی برویم که بتوانیم از پتانسیل این قانون استفاده کنیم و مشکل را حل کنیم. ماده واحده قانون تعیین تکلیف به دنبال حل مشکل آب‌های زیرزمینی نبوده و به دنبال پروانه‌دار کردن کلیه چاه‌های کشاورزی بوده است و بحث انسداد چاه‌های غیرمجاز در شرح این ماده واحده قانون نیست و جزئی وظایف وزارت نیرو است. در اراضی ملی سالانه حدود ۳۰ هزار پرونده چاه‌های غیرمجاز اضافه می‌شود و در مسائل و مشکلات اجتماعی نباید تصمیمات قبلی را داشته باشیم.

مهندس جانباز: تجربیات خوبی در کشور داریم و مشکل ما نهادی است. براساس ماده ۱۱ قانون تشکیل وزارت کشاورزی در خراسان شمالی، اتحاد خوبی بین وزارت نیرو و جهاد کشاورزی اتفاق افتاد و همکاری خیلی خوبی به عمل آمد، چهار دشت را به عنوان پایلوت انتخاب کردیم و در اولین قدم با مردم صحبت کردیم که این چاه‌ها و آب، متعلق به شما و آیندگانتان است، این بود که مردم پذیرفتن که کنتور نصب کنند و اعتبار را استناداری داد (چاه‌های برقی) و پس از آن آبیاری تحت فشار احداث شد، شبکه فرعی و تجهیز و توسعه و تغذیه مصنوعی و آبخیزداری انجام شد و همزمان آموزش و ترویج انجام گردید که باتوجه به کمبود آب، چه الگوی کشتی داشته باشیم که بیشترین بهره‌وری بوجود آید که نتایج مطلوبی از نظر کاهش برداشت و افت سطح آب‌های زیرزمینی در پی داشت. نتیجه اینکه ما تجربه کافی داریم و مشکل نهادی ما را زمین‌گیر کرده است و پیشنهاد می‌کنم ما دولتی‌ها باید اول بین خودمان وفاق ایجاد کنیم.

مهندس زارع: پیشنهادات مطرح شده در گزارش مهندس مصطفوی، پیشنهادات خوبی است و می‌توان با مشارکت و محوریت دانشگاه، جمع‌بندی و به کمیته تخصصی و کارگروه ملی ارائه شود. باید از دولت محوری به

جمهوری اسلامی ایران

کمیته تخصصی کارگروه ملی سازگاری با کم آبی

مردم محوری برسیم و باید قانون جامع آب، تعیین تکلیف شود.

مهندس حب وطن: با تمامی مشکلات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی موجود که داریم، تنها راه مدیریت منابع آب زیرزمینی، مدیریت مشارکتی است به شرط روش‌شناسی درست و برخورد مناسب با جامعه بهره‌بردار، دو وزارت‌خانه طی ۱/۵ سال، یک سند خیلی خوبی را نهایی کرده است که باید ادامه پیدا کند. پروژه پایلوت دشت مرند به عنوان یک پروژه مدیریت مشارکتی در جلسه آینده ارائه شود.

مهندس میبیدی: تجربه‌های خوبی که در مدیریت مشارکتی در دشت‌های رفسنجان و مرند داشتیم در جلسه بعد ارائه شود. در ارتباط با انسداد چاه‌های غیرمجاز حدود ۲ الی ۳ هزار حکم دادگاه داریم ولی چون بستر آن آماده نیست، نمی‌توانیم ببندیم. هر قانونی که به مجلس برای تصویب بردیم اوضاع را بدتر کرده است (مانند همین قانون تعیین تکلیف)، پس نیازی به قانون جدید نیست و تنها راه سپردن کار به دست مردم است.

مهندس محمدزاده: هم در ماده واحده قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری و هم در تبصره ذیل ماده ۳ قانون توزیع عادلانه آب، توضیحات لازم داده شده است، پس محدودیت قانونی نداریم و ما باید برای معیشت جایگزین چاره اندیشی کنیم و با ضرب قانون مشکل حل نمی‌شود. پیشنهاد بعدی اینکه، چاه‌های غیرمجاز که بسته می‌شود، بخشی از آن به صنایع اختصاص داده شود چون صنعت، ارزش افزوده بیشتری ایجاد می‌کند و مابقی هم به آبخوان‌ها برگردد. همه دستگاه‌های عضو کارگروه ملی باید همکاری کنند تا برای معیشت جایگزین، چاره اندیشی کنیم.

دکتر ضیائیان: - با توجه به توضیحات ارائه شده، مشکل قانونی نداریم. توسعه فضای سبز بدون توجه به اقلیم در حال گسترش است و در این ارتباط پیشنهاد خوبی در گزارش ارائه شد.

مهندس نظری: معیار بهره‌وری در وزارت جهاد کشاورزی، زمین است و اگر از کشاورز بپرسید به ازای یک متر مکعب آب چقدر تولید دارید، نمی‌داند. باید فرهنگ مصرف صحیح آب را در کشور ترویج کنیم و معیار بهره‌وری را آب بگذاریم و نه زمین و کشاورز نمونه هم براساس تولید در واحد سطح انتخاب می‌شود و نه تولید به ازای یک متر مکعب آب. تشکیل تشکل‌های آب‌بران را انجام می‌دهیم ولی مسئولیت نمی‌دهیم. علت اصلی اضافه‌برداشت چاه‌ها، بهره‌وری پایین است

دکتر طاهری: بعضی وقت‌ها ما وارد مسائل جزئی می‌شویم و مسائل کلان را فراموش می‌کنیم. آیا رویکرد توسعه‌ای ما درست است؟ باید بستر سیاسی و اجتماعی موضوع را فراهم کنیم.

دکتر عدل: حدود ۱/۵ میلیارد دلار وام کم بهره از صندوق توسعه ملی برای ایجاد اشتغال بخش کشاورزی روستائیان اختصاص داده شده است، می‌توان با اصلاح آئین‌نامه‌های اجرایی برای افرادی که چاه‌های غیرمجاز خود را مسدود می‌کنند، شغل جایگزین تعریف کرد، البته خیلی از چاه‌هایی که مسدود شده‌اند مربوط به چاه‌هایی بوده‌اند که اصلاً استفاده نمی‌شدند و این قبیل موارد را باید تفکیک کنیم.

قرار بود در چند دشت پایلوت، مجموعه‌ای از اقدامات را انجام دهیم (آبخیزداری، آبیاری تحت فشار، انسداد و ...)، نباید اعتبار طرح تعادل بخشی و آبیاری تحت فشار و سایر اعتبارات را یکسان توزیع کنیم و تمرکز روی چند

جمهوری اسلامی ایران

کمیته تخصصی کارگروه ملی سازگاری با کم آبی

دشت داشته باشیم که به نتایج مطلوب تری برسیم. در جلسه آینده حدود یک ساعت برای ارائه گزارشات باقی مانده و یک ساعت برای جمع بندی این موضوع و همچنین اثربخشی روش های نوین آبیاری، قابل ارائه به کارگروه ملی داشته باشیم.

دکتر سروش: در جلسه آتی، حتماً برای این موضوع جمع بندی داشته باشیم و آقای مهندس مصطفوی گزارش پاورپوینتی در حد ۱۵ صفحه و با چند پیشنهاد محوری مشخص جهت ارائه به کارگروه ملی آماده نمایند (با همکاری جهاد کشاورزی). پی گیری شود که وزراء جهاد کشاورزی و صمت با توجه به اهمیت موضوع در جلسه آتی کارگروه ملی تشریف بیاورند.

زمان	مسئول پیگیری	تصمیمات
یک هفته	دبیرخانه کارگروه ملی	۱- تجربه مدیریت مشارکتی در دشت های رفسنجان و مرند در جلسه آتی کمیته تخصصی ارائه شود.
یک هفته	وزارت نیرو با همکاری وزارت جهاد کشاورزی	۲- جمع بندی عملکرد وزارت نیرو در ارتباط با قانون تعیین تکلیف چاه های فاقد پروانه بهره بردار و انسداد چاه های غیرمجاز و پیشنهادات محوری مشخص جهت ارائه به کارگروه ملی در جلسه آتی کمیته تخصصی، تهیه و ارائه گردد.
یک هفته	وزارت نیرو با همکاری وزارت جهاد کشاورزی	۳- جمع بندی ارزیابی اثربخشی روش های نوین آبیاری در کاهش مصرف آب جهت ارائه به کارگروه ملی در جلسه آتی کمیته تخصصی تهیه و ارائه گردد.